

Nadja Šičarov

Domači, družinski, amaterski.

Spregledani filmi majhnih formatov

Majhne kolute z ozkim filmskim trakom si lahko v spomin priključimo marsikdo. Zapakirani v izvorne oblažine ovojnice, v katerih so prispeli iz laboratorijev, ali pa zmontirani, previti na večji kolut in zloženi v za to izdelane plastične škatle spokočno počivajo na dnu predalov, omar in na podstrešjih mnogih domov. Mestoma ožgani, z zaščitnim trakom ali pa brez njega, z nekoliko pomečkanimi prvimi sličicami in morda zlomljenimi perforacijami kakor zaklenjeni dnevniki hranijo pozabljene družinske spomine. *Obiranje jabolk, Očetov 55. rojstni dan, Zambratija 1978, Koktejl z Japonci* in podobni napisi, nakracani na porumenele nalepke, obeležujejo dogodke, ki so jih lastniki filmov lovili v objektivne svojih 8-mm kamer.

Velika večina »osmičke« pozna, le redki pa vedo, kako z njimi ravnati. Projektorji za prikazovanje filmov na 8- ali Super8-mm traku sodijo namreč med zastarelo filmsko opremo, ki je ne zmore več popraviti in uporabljati vsakdo. Zastarelost tehnologije, nedostopnost opreme, prevlada in enostavna raba digitalnih medijev so zadostni razlogi, da mnogi lastniki domačih filmov ne vlagajo več truda v iskanje možnosti, da bi si podobe na filmskem traku ogledali. Majhni koluti so prepuščeni nemilosti časa in v velikem številu primerov ravnodušno zavrženi.

Če domači in amaterski filmi počasi tonejo v pozabo naslednikov tistih, ki so posnetke ustvarili, pa ne moremo trditi, da njihovega pomena ne prepoznavajo muzeji ali arhivi, posvečeni zbiranju raznovrstnih oblik avdiovizualne dediščine. Domači in amaterski film, ki ju poznamo tudi pod angleškimi ustreznici *home movies* in *amateur cinema*, sta se v zadnjih dveh desetletjih uveljavila kot precej priljubljena vrsta filmskega gradiva, kateremu mesto v svojih zbirkah namenja vse večje število institucij, kot so *Filmski arhiv Chicaga*, *Britanski filmski inštitut*, *EYE filmski muzej Amsterdam*, *Avstrijski filmski muzej* in *Arhiv ameriške filmske akademije*.

Zaradi kratkega formata, dokumentarne narave posnetkov in njihove zgodovinske pomembnosti ter v veliki večini primerov odsotne narativnosti domači in amaterski film poziva

k alternativnim oblikam praks arhiviranja in prikazovanja. Vse več institucij se odloča za približevanje uporabnikom in omogočanje dostopa do arhivskih gradiv preko spleta in nemalokrat so platforme arhivov posvečene ravno amaterskemu in domačemu filmu. Najbolj razširjena in obsežna podatkovna baza amaterskega filma je v domeni *Internet Archive*, vsekakor bolj kurirana in strukturirana pa je na primer *BFI-jeva* platforma *Britain on Film*, na kateri lahko uporabniki ciljno raziskujejo zgodovino svojih krajev na amaterskih filmskih posnetkih, ki so pregledno mapirani.

Poleg vodilnih arhivov, kjer amaterski in domači film predstavlja zgolj eno izmed mnogih zbirk, pa ne gre prezreti manjših muzejev in organizacij, ki se posvečajo zbiranju, hranjenju, raziskovanju amaterskega in domačega filma ter predvsem aktivnemu ozaveščanju javnosti o njegovem pomenu, med njimi italijanski *Nacionalni arhiv družinskega filma* in francoska *Kinoteka amaterskega filma Marseille*. Vodilno vlogo v promociji amaterskega in domačega filma gre nedvomno pripisati ameriški organizaciji *Center za domači film*, ki vse od leta 2002 prireja *Dan domačega filma* (Home Movie Day) in je s svojo pobudo sprožila val tovrstnih dogodkov širom sveta. V okviru *Dneva domačega filma* arhivi enkrat letno pozovejo lastnike domačih filmov, naj kolute prinesejo na mesto dogodka, kjer jih pričakajo arhivisti z opremo za popraviljanje filmov na 8-, Super8-, 9.5- in 16-mm filmskem traku ter za njihovo prikazovanje. Dogodek lastnikom filmskih trakov omogoči, da si gibljive podobe ponovno ogledajo, jih delijo z javnostjo in se naučijo, kako za filme poskrbeti doma, javnost pa se seznanja z zgodovinskim, intimnim in socialnim pomenom te filmske zvrsti.

S februarjem domačemu filmu vrata na stežaj odpira tudi Slovenska kinoteka. Vse do danes se sistematičnemu pristopu k vzporednemu hranjenju in raziskovanju domačega filma namreč ni posvetila še nobena institucija pri nas. Zato se je prvi korak v tej smeri odločila narediti Kinoteka. Ker mnogo filmov na majhnih formatih izginja predvsem zavoljo slabe ozaveščenosti, želi Kinoteka javnost s svojim novim projektom *Zgodbe iz omare* spodbuditi k hranjenju in zavedanju o domačem filmu. Lastnike filmov na 8-, Super8-, 9.5- in 16-mm pa naproša, naj filmov nikar ne zavržejo, četudi nimajo opreme za njihovo prikazovanje. Slovenska kinoteka je pozvala vse, ki doma hranijo družinske posnetke na filmskem traku, naj ji filme predajo v hranjenje in dostop do njih zagotovijo prihodnjim generacijam. **E**